

El pronom EN a secundària

Intervenció didàctica amb la gramàtica tradicional

Andreu Sentí (Universitat de València, IIFV)
Carles Segura-Llopes (Universitat d'Alacant, IIFV)
Diego Sánchez Raya (Universitat de València)

ÍNDIX

1. Dades sociolingüístiques i educatives.....	2
2. Proves inicials	2
3. Seqüència didàctica.....	3
A) ACTIVITAT INICIAL. Identificació de la construcció	3
ACTIVITAT 1.....	3
B) TEORIA. El pronom EN per a substituir el complement directe.....	5
C) ACTIVITATS DE CONSOLIDACIÓ.....	7
ACTIVITAT 2. Tipus de verbs	7
ACTIVITAT 3. Activitat per a identificar el complement directe no definit	8
ACTIVITAT 4. Activitat tradicional de completar buits.....	8
ACTIVITAT 5. Activitat sobre les variants formals del pronom EN.....	8
ACTIVITAT 6. Activitat per a distingir EN i EL.....	8
ACTIVITAT 7. Activitat de reforç	9
ACTIVITAT 8. Activitat de reforç de substitució	9
ACTIVITAT 9. Escriptura	9
ACTIVITAT 10. Expressió oral “I tu?”.....	10
D) ACTIVITATS FINALS D’AVALUACIÓ I REFLEXIÓ	10
ACTIVITAT 11. Activitat de substitució sense indicar el tipus de CD.....	10
ACTIVITAT 12. Reflexió gramatical 1	10
ACTIVITAT 13. Reflexió gramatical 2.....	10
ACTIVITAT 14. Reflexió gramatical 3. Nivell avançat.....	10
Rúbrica d’autoavaluació.....	11
Control de la freqüència	11
4. Proves finals.....	12
5. Informe del professor després d’impartir aquesta intervenció didàctica.....	12
Cronograma seguit efectivament (no la planificació inicial prevista).....	12
Referències bibliogràfiques bàsiques	12

1. Dades sociolingüístiques i educatives

Centre:

Ciutat:

Barri:

Curs:

Grups que faran aquesta seqüència tradicional:

Nivell socioeconòmic:

Sexe:

Llengües familiars:

Llengües d'ús habitual:

Llibre de text utilitzat regularment pels alumnes:

2. Proves inicials

Les proves inicials s'han de fer mínim una setmana –idealment, dues setmanes– abans d'iniciar aquesta seqüència didàctica (SD) i les altres sobre pronoms febles.

Hi haurà tres proves:

1. Prova inicial 1. Qüestionari gramatical (annex 1)

Qüestionari de preguntes específiques sobre temes gramaticals variats, entre les quals n'hi haurà dels pronoms febles que seran objecte de la SD sobre EN i la SD sobre HO. No s'ha de dir als estudiants que ho fem per a saber quin nivell tenen en relació amb els pronoms, sinó que és una prova de nivell general.

2. Prova inicial 2. Escriptura semidirigida (annex 2)

SOBRE EN. A partir d'unes imatges en què es mostra dues situacions on hi ha quantificació, els estudiants han d'explicar què hi veuen. El tema intenta ser d'interès per als estudiants. Per exemple, una imatge d'un youtuber sense seguidors i d'un youtuber amb molts seguidors. També hi ha imatges de control, sense quantificació.

SOBRE HO. Hi ha unes preguntes més dirigides que busquen que utilitzen la construcció HO-transitiva, però no s'ha d'indicar als estudiants què vols que facen per no induir-los. També té preguntes de control.

3. Prova inicial 3. Conversa semidirigida (annex 3)

El mateix, però oral i per parelles. Tant sobre EN com sobre HO. Aquesta prova l'han de fer a casa i enregistrar-la amb el mòbil. Després han d'enviar el fitxer al professor.

3. Seqüència didàctica

A) ACTIVITAT INICIAL. Identificació de la construcció

Els alumnes veuen un vídeo d'un **diàleg** amb intervencions en català i castellà on hi ha l'ús del pronom EN. En un segon visionat, els alumnes veuen el vídeo amb la transcripció del diàleg. Tot seguit, els alumnes s'han de fixar en els complements directes. Després els han d'escriure en una taula. Es demana que reflexionen sobre les diferències en la pronominalització del complement directe en castellà i en català i que escriguen una línia sobre la qüestió.

ACTIVITAT 1.

a) Escolta l'àudio atentament. Sergi i Trini parlen de la sèrie Stranger Things. Intenta identificar els complements directes en una llengua i l'altra i anota-les.

b) Després, torna a escoltar l'àudio amb la transcripció al davant. I anota tots els complements directes a la graella següent.

-SERGI: Ei, hola, Trini! Com anem?
-TRINI: Pues nada, chico. Descompuesta, no he salido en todo el fin de semana y me he tragado cuatro capítulos seguidos de Stranger Things. Al final, tanto que decimos de los alumnos y he acabado igual. Y no te lo pierdas: ¡hoy no he visto ninguno y tengo mono!
-SERGI: Ah! Al final hi has caigut! Jo aquest cap de setmana no n'he vist cap, però me'n falten pocs per acabar la primera temporada.
-TRINI: ¡Ya veo que has visto muchos ya!
-SERGI: Sí, hui en veuré dos. Demà me'n posaré dos més. I ja me'n faltaran dos o tres...
-TRINI: ¡Madre mía, estás enganchado! ¡No me cuentes el final que me matas! ¡Mira que he visto muchas, pero esta serie me tiene loca!
-SERGI: Jo me n'he engolit moltes enguany, a casa hi estem viciats.

Identifica els complements directes de la gravació	
Valencià	Castellà

c) En parella, fixeu-vos en els complements directes. Quan es pronominalitzen, quina diferència trobem entre valencià i castellà?

SOL

-SERGI: Ei, hola, Trini! Com anem?

-TRINI: Pues nada, chico. Descompuesta, no he salido en todo el fin de semana y me he tragado cuatro capítulos seguidos de Stranger Things. Al final, tanto que decimos de los alumnos y he acabado igual. Y no te lo pierdas: ¡hoy no he visto ninguno y tengo mono!

-SERGI: Ah! Al final hi has caigut! Jo aquest cap de setmana **no n'he vist cap**, però **me'n falten pocs** per acabar la primera temporada.

-TRINI: ¡Ya veo que has visto muchos ya!

-SERGI: Sí, hui **en veuré dos**. Demà **me'n posaré dos** més. I ja **me'n faltaran dos o tres...**

-TRINI: ¡Madre mía, estás enganchado! ¡No me cuentes el final que me matas! ¡Mira que he visto muchas, pero esta serie me tiene loca!

-SERGI: Jo me **n'he engolit moltes** enguany, a casa hi estem viciats.

B) TEORIA. El pronom EN per a substituir el complement directe

[La informació a continuació és orientativa i es pot complementar amb la informació i tractament del llibre de text.]

El professor explica la gramàtica tradicional, què és el complement directe (CD), un argument propi dels verbs transitius. Per a això recorda que cada verb té una xarxa de constituents (o arguments) i que els verbs transitius es caracteritzen per tenir dos constituents: un subjecte i un CD:

- Subjecte + V + Complement directe.

Tot seguit, s'explica la **substitució pronominal**. El CD es pot substituir per:

1. **EL, LA, ELS, LES**, si és un CD definit (introduït per l'article, un demostratiu o un possessiu):
 - *Veig el xiquet: El veig.*
 - *Han comprat els llibres: Els han comprat.*
 - *Mire Maria: La mire.*
 - *Agafe aquelles bicicletes: Les agafe.*
 - *Va trencar el teu gerro: El va trencar*
2. **EN**, si és un CD no definit o quantificat, és a dir, quan el CD no porta ni article, ni demostratiu, ni possessiu, o quan és precedit d'un quantificador (un numeral, indefinit o quantitatiu):
 - *Busca xampinyons: En busca.*
 - *Volen dues cerveses: En volen dues.*
 - *Compra algunes revistes: En compra algunes.*
 - *Llig molts contes: En llig molts.*
3. **HO**, si el CD és un complement neutre, és a dir, si correspon als mots neutres *açò*, *això*, *allò* o una oració subordinada en funció de CD:
 - *Em dius això o no?: M'ho dius o no?*
 - *Miràveu allò: Ho miràveu.*
 - *Volien que vingués l'alcalde: Ho volien.*
4. **EM, ENS, ET, US, ES**, si el CD fa referència a la 1a o a la 2a persona, o bé si recau sobre el mateix subjecte (reflexiu):
 - *La Laura em pentina (a mi)*
 - *Et cridaran a les set (a tu)*
 - *La Pepa es dutxa (a ella mateixa)*

El pronom EN, a més de substituir el CD indefinit, fa altres funcions. Substitueix:

- a) un **CRV** introduït per la preposició de: EN
 - *Dubtem de tot: **En** dubtem.*
 - *Parlen de l'aniversari d'en Joan: **En** parlen.*
- b) un **complement de nom (CN) o d'adjectiu (CAAdj)**:
 - *Trobaran la vacuna d'aquesta malaltia? **En** trobaran la vacuna?*

- *La platja està plena de turistes: La platja n'està plena.*
- c) el subjecte **indeterminat de verbs inacusatius**:
- *Venen cotxes? No en venen.*
 - *Arriben trens? No, hui no n'arriben.*

FORMES, POSICIÓ I ORTOGRAFIA

El pronom EN presenta variants segons la posició que té respecte el verb i el context:

En oracions amb el verb conjugat en qualsevol temps verbal (llevat d'imperatiu):

- Davant del verb i seguit de vocal > *N'aprendré molt (del professor)*
- Davant del verb i seguit de consonant > *En vols (de pastissos)?*

En oracions imperatives:

- Darrere del verb i precedit de vocal > *Canta'n dues (de cançons)*
- Darrere del verb i precedit de consonant > *Fes-ne un resum (del tema)*

EL PRONOM EN DE COMPLEMENT DIRECTE

En aquesta unitat treballarem l'ús del **pronom feble EN per a substituir un CD no definit**. Concretament, hem dit que usem aquest pronom en els casos següents:

- a) el CD és **no definit** → *Jo tinc llibres. Tu en tens?*
- b) el CD està quantificat per un **numeral** → *Jo tinc dos llibres. Tu en tens dos?*
- c) el CD està quantificat per un **indefinit** → *Jo tinc alguns llibres. Tu en tens algun?*
- d) el CD està quantificat per un **quantitatiu** → *Jo tinc dos llibres. Tu en tens dos?*

Recorda que els quantificadors són aquest tipus de paraules:

- Numerals: *un, dos, tres, quatre, cinc...*
- Indefinits: *un, algun, diversos...*
- Quantitatius: *molt, poc, massa, prou...*

Més exemples:

- *Quants anys tens? En tinc dotze acabats de fer.*
- *He cobrat cent euros i ja me n'he gastat la meitat.*
- *La teua pantalla fa 12 polzades i la meua en fa 13.*
- *M'he comprat unes sabatilles i tu no te n'has comprat.*
- *13 - 5. En porte una.*

CONTRAST GRAMATICAL VALENCIÀ-CASTELLÀ

Hem vist que en valencià el CD no definit se substitueix pel pronom EN. En canvi, en castellà no s'utilitza cap pronom per a substituir el referent:

Exemples:

- *Tengo muchos libros > Ø Tengo muchos*
- *Has comido pocas verduras > Ø Has comido pocas*
- *¿Quieres un pastel? > ¿ Ø Quieres uno?*
- *Quiero cuatro pasteles > Ø Quiero cuatro*

NOTA PER AL PROFESSOR: Tingues en compte que els verbs transitius més freqüents són els següents i per tant són els més adequats per a planificar activitats:

- Verbs prototípics: **tenir**, *fer*, *donar*, *voler*, *veure*, *treure*, *posar* + **haver-hi**
- Altres: *comprar*, *collir*, *comprar*, *llegir*, *fer*, *trencar*, *fondre*, *descobrir*, *contar*, *portar*, etc.

C) ACTIVITATS DE CONSOLIDACIÓ

L'objectiu de les activitats inicials és focalitzar en la forma de la substitució del CD amb el pronom EN i les possibilitats de concreció. L'objectiu també és aconseguir una elevada freqüència d'exposició dels alumnes al pronom EN, de manera conscient. Finalment, també hi ha activitats que busquen crear situacions comunicatives en què l'ús del pronom siga necessari, així com també activitats de reflexió gramatical per entendre'n el funcionament.

ACTIVITAT 2. Tipus de verbs

Fixa't en els verbs següents i digues quins són transitius (tenen un CD), quins són intransitius (no admeten un CD) i quins són copulatius.

tenir, córrer, haver-hi, semblar, fer, donar, telefonar, ser, voler, estar, veure, nadar, traure, posar, faltar, destruir, trencar, plorar, ploure, respirar.

TRANSITIVUS	INTRANSITIVUS	COPULATIVUS

Després, escriu una frase amb cada verb transitiu i subratlla'n el CD. Finalment, digues quin tipus de CD has escrit (definit, no definit o neutre).

Exemple:

- *Comprar* (transitiu) > *He comprat tres tomaques* (el CD és un complement no definit, concretament quantificat).
- *Comprar* (transitiu) > *He comprat la llibreta* (el CD és un complement definit)

SOL:

TRANS: *tenir, fer, donar, voler, veure, traure, posar, faltar, destruir, trencar* + *haver-hi*

INTRANS: *córrer, plorar, ploure, nadar, respirar, telefonar*

COPULATIVUS: *ser, estar, semblar*

ACTIVITAT 3. Activitat per a identificar el complement directe no definit

Subratlla els CD i digues si són definits, no definits o neutres.

- a) La televisió no va poder retransmetre el partit de futbol.
- b) L'antena de televisió no recollia el senyal del satèl·lit.
- c) Un videoaficionat va aconseguir imatges del partit.
- d) En vull quatre, és possible?
- e) Els diaris esportius de demà comentaran tot això que m'has explicat.
- f) Alguns testimonis aportaran molta informació a la policia.
- g) Aquests incidents ens recorden allò que va passar a l'estadi.
- h) M'ha dit que en vol fer dos, de viatges. Ja veurem si ho aconseguix.

ACTIVITAT 4. Activitat tradicional de completar buits

Completa, els espais buits amb la forma del pronom *en* corresponent

- a) -Jo sempre compre carn els dijous, al mercat de Castelló. -Que bé! Porta-me _____ la setmana que ve.
- b) Tenia el menjar a punt. Com que estàvem famolencs _____ va traure molt.
- c) Ahir em vaig acabar el suc de taronja. No _____ queda gens, em sap greu!
- d) Volia regalar-li samarretes, però em va dir que no _____ volia.
- e) En aquesta casa, hi falten xiquets. Per què ho dius, que _____ falten?
- f) En un port tan petit només hi caben tres vaixells; al port de Barcelona _____ caben més.
- g) -Vinc del cinema. -Què dius? Jo també _____ vinc!
- h) -Estic fart dels exàmens. -Doncs no _____ estigues tan fart que no és per a tant!

ACTIVITAT 5. Activitat sobre les variants formals del pronom EN

Revisa quines formes pot tenir el pronom *en*. Després, subratlla el CD no definit de les oracions següents i substitueix-lo pel pronom *en* amb la forma que li escau (*en*, *n'*, *-ne*, *'n*).

- a) Porta guix!
- b) Ha rebut moltes cartes d'amor.
- c) S'han negat a fabricar armament.
- d) En aquella paradeta venen braçalets.
- e) Hem comprat un parell d'encisams.
- f) L'oncle Albert també dissenya armaris.
- g) Vam haver d'encendre tres mistos.

ACTIVITAT 6. Activitat per a distingir EN i EL.

Marca l'opció correcta a cada frase:

- a) Pere porta barret i Maria no **en porta / el porta**.
- b) Hui la Mercè compra flors i demà **en comprarà / les comprarà** el Ramon.
- c) Miquel vol que agafè pomes, però **no n'agafarà cap / les agafarà**.
- d) Laia m'ha dit que vol el cotxe verd. Llavors **en compraré un / el compraré** demà.
- e) Maria agafà bufandes roses, però Martina no **n'agafà / les agafà**.
- f) Anna ha d'anar al supermercat a comprar barres pa. Finalment **en comprarà / les comprarà?**

ACTIVITAT 7. Activitat de reforç

Digues quins dels següents complements directes que tens subratllats són no definites. Després, fes la substitució pel pronom feble EN.

- a) Joan busca bolets al bosc: Joan _____ busca al bosc.
- b) Els camperols collien els fesols: Els camperols _____ collien.
- c) Han trobat aquells llibres: _____ han trobat.
- d) Hem visitat aquell poble. _____ hem visitat.
- e) Volien dos entrepanes: _____ volien dos.
- f) He vist un ovni: _____ he vist un.
- g) Vull pastissos de formatge: _____ vull jo també.
- h) Agafa la teua jaqueta: Agafa _____
- i) Necessitaràs diners? No, no _____ necessitaré.
- j) Marta ha portat les fotografies: Marta _____ ha portades.
- k) Vam trobar els documents: Vam trobar _____
- l) Ha vist l'obra de teatre: _____ ha vista.
- m) Sempre diu mentides? De vegades _____ diu.
- n) Vam comentar el problema: Vam comentar _____ / _____ vam comentar.
- o) Amaga el dibuix: _____ amaga / Amaga _____
- p) Porta barret, el governador? Sí que _____ porta.

ACTIVITAT 8. Activitat de reforç de substitució

Substitueix els complements subratllats pels pronoms febles corresponents:

- a) Isabel va repartir caramels: Isabel _____ va repartir.
- b) Ja has demanat les claus? Ja _____ has demanades?
- c) Ja podeu guardar els mocadors: Ja podeu guardar _____
- d) Cull pomes: _____ cull.
- e) Ja tinc el permís de conduir: Ja _____ tinc.
- f) Arreplega el paquet: Arreplega _____
- g) Agafa el llibre ara mateix: Agafa _____ ara mateix.
- h) Ara arriba de l'excursió: Ara _____ arriba.
- i) Agafa els fulls: Agafa _____
- j) Ramon trau els jerséis de l'armari: Ramon _____ trau els jerséis.

ACTIVITAT 9. Escriptura

Tria cinc verbs transitius de l'activitat 2 i escriu una història breu en què apareguen. En algun cas, per a evitar repeticions, substitueix el complement directe pel pronom *en*.

Exemple: *Ahir vaig veure moltes meduses a la platja. Ves amb compte, que n'hi ha moltes* [hi ha moltes meduses → n'hi ha moltes]

ACTIVITAT 10. Expressió oral “I tu?”

Per parelles, un company tria uns altres cinc verbs transitius de l'activitat 2 i els afig un complement directe. Després diu una frase completa amb un d'aquests verbs i un complement directe i pregunta al company “I tu?”

Exemple:

Tenir + dos bolígrafs.

Alumne 1: Jo tinc dos bolígrafs. I tu?

Alumne 2: Jo també en tinc dos.

D) ACTIVITATS FINALS D'AVALUACIÓ I REFLEXIÓ

Activitats que busquen l'autoavaluació i reconeixement de les habilitats adquirides o per adquirir. També incorporem activitats de reflexió.

ACTIVITAT 11. Activitat de substitució sense indicar el tipus de CD

Substitueix els complements directes de les oracions següents per les formes dels pronoms febles que hi corresponguen:

- a) Hem tret vi de la bota:
- b) La meua germana em conta contes abans d'anar a dormir:
- c) Marc ha trobat una mosca al seu plat:
- d) La mare ha comprat la bicicleta a Pere:
- e) He pogut aconseguir aquests discos tan bons:
- f) Trau aquella jaqueta de damunt la taula:

Ara corregeix l'activitat al teu company i per parelles resumeix quina és la funció del pronom EN. Per què trobeu que és útil a l'hora d'escriure i parlar?

ACTIVITAT 12. Reflexió gramatical 1

Compara les oracions següents i digues per què en una trobem el pronom *en* i en l'altra el pronom *la*.

- a. Em vaig fer un gelat. I tu, te'n vas fer un?
- b. Em vaig comprar la samarreta del Llevant. I tu, te **la** vas comprar?

ACTIVITAT 13. Reflexió gramatical 2

Compara les oracions següents i digues per què la primera és correcta i la segona, no:

- a) M'encanten els cromos, però en tinc pocs.
- b) Ell, en canvi, té molts!

ACTIVITAT 14. Reflexió gramatical 3. Nivell avançat.

Les frases següents no volen dir exactament el mateix. Explica el significat de cadascuna i per què tenen un significat diferent:

- a) Vaig parlar amb ell ahir.
- b) En vaig parlar amb ell ahir.

Rúbrica d'autoavaluació

Autoavaluació.

Ara que ja hem treballat l'ús del pronom EN, marca quin grau creus que has assolit pel que fa a la identificació, comprensió, creació i ús d'aquest pronom feble.

	EXPERT 2,5	AVANÇAT 2	APRENENT 1,5	NOVELL 1
IDENTIFICACIÓ 20% Identifique les formes genuïnes d'expressar la quantitat.	Identifique el pronom feble EN com a substitut del CD indeterminat en textos orals i escrits.	Identifique EN, però de vegades tinc problemes per a relacionar-lo amb el CD.	Conec el pronom feble EN, però no acabe de veure la relació amb el CD i amb altres funcions sintàctiques.	No acabe de distingir el pronom feble EN d'altres mots i no el relacione amb cap complement ni funció sintàctica.
COMPREENSIÓ 20% Comprens la forma i la funció dels elements de les estructures que expressen quantitat.	Entenc el mecanisme de substitució del CD indeterminat pel pronom feble EN quan el verb és transitiu i entenc les diferències amb els intransitius.	Entenc com se substitueixen els CD, però tinc algun problema per a diferenciar els verbs transitius dels intransitius.	No acabe d'entendre com se substitueix el CD indeterminat pel pronom feble EN ni en quina posició es col·loca respecte el verb.	No conec el mecanisme de substitució del CD pel pronom feble EN i em costa comprendre per què s'ha de substituir.
CREACIÓ 30% Capacitat de crear textos i contextos on s'expressi la quantitat correctament.	Soc capaç de substituir el CD indeterminat pel pronom feble EN en activitats dirigides i en textos orals i escrits.	Acostume a substituir els CD pel pronom feble EN en activitats de classe, però de vegades no entenc el mecanisme.	En les activitats que es proposen a classe faig servir el pronom feble EN, però no tinc la seguretat de fer el que se'm demana.	En les activitats de classe no sé com crear textos fent servir el pronom feble EN.
ÚS 30% S'expressa la quantitat de forma normal i habitual en textos orals i escrits.	Utilitze el pronom feble EN sempre que cal quan parle i quan escric.	Ara, de vegades soc capaç de fer servir el pronom feble EN per a expressar quantitat en textos orals i escrits.	Rarament soc capaç d'expressar la quantitat en textos orals i escrits de forma inconscient.	Encara no utilitze mai el pronom feble EN de forma natural en textos orals i escrits.

Control de la freqüència

Estimació d'ocurrències del pronom EN en activitats d'aquesta SD.

1. 6
2. 11
3. 8
4. 8

5.	7
6.	6
7.	7
8.	2
9.	5
10.	5
11.	3
12.	1
13.	1
14.	1
TOTAL:	71

4. Proves finals

Prova final 1. Qüestionari gramatical (annex 4)

Prova final 2. Escriptura semidirigida (annex 5)

Prova final 3. Conversa semidirigida (annex 6)

5. Informe del professor després d'impartir aquesta intervenció didàctica

Cronograma seguit efectivament (no la planificació inicial prevista)

Nombre de sessions:

Indica breument què has fet en cada sessió:

- Sessió 1
- Sessió 2
- Sessió 3
- Sessió 4
- Sessió 5
- Sessió 6
- ...

Observacions:

Referències bibliogràfiques bàsiques

Institut d'Estudis Catalans (2016): *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.

Salort, A. P. *Dossier de pronoms febles*. [Dossier de-pronoms-febles](#)